

Fysisk lek i barnehagens uterom 5åringers erfaring med kroppslig fysisk lek i barnehagens uterom

Kathrine Bjørgen DronningMaudsMinne høgskole, Trondheim

Title: Physical outdoors play in kindergarten. A phenomenological “travel” in bodily experience of outdoors physical plays in 5 years old children.

Abstract: The purpose of this study was to assess 5years old children in kindergartens about bodilyexperiences in physical outdoor play. Interview in groups was used to findout more about children’s experiences and understanding about topics related to bodilyphysical play, in outdoors area in kindergarten. Results tell that 5 years old children like to be outdoors in kindergarten. They argued that outdoors physical play gives them more freedom and experience in sensory motor activities. The child seems to attract to high sensory motor activities. Children have good reflection about bodily experiences. The children didn’t have reflected answer about preschool teacher’s role in outdoor activities. It needs more research on preschool teacher’s role in outdoor activities in kindergarten.

Keywords: bodily experiences, physical play, outdoors physical activities in kindergarten

Email: kbj@dmmh.no

Peer-reviewed article: Sent to reviewers: November 2010, Accepted: October 2011, Pre printed: October 2012

INNLEDNING

For barn har lek først og fremst en verdi i seg selv. Det vil si at barns lek er drevet ut fra lyst og vilje, og uten tanke for lekens gunstige bieffekt og nytteverdi (Buytendijk, 1933). Lek er en naturlig og typisk væremåte for barn og en dominerende virksomhet i deres liv. Den franske filosofen Merleau-Ponty’s (1994) teori om kroppens fenomenologi, hevder at barn er av natur kroppslig aktive, gjennom kroppslig aktivitet lærer barn verden og seg selv og kjenne. Bevegelse oppfattes som grunnleggende eksistensielt i det å være menneske. Man kan forstå at barns kunnskapsvervelse, erkjennelse, skjer gjennom kroppslige erfaringer og den opplevde kroppen. Den kroppslige uttrykksmåten som barn innehar vil være viktig å tilrettelegge for og ivareta i barnehagen.

Moser (2009) fremhever og tar i bruk begrepet "kroppslighet", dette i bredere og dypere forståelse av kropp og bevegelse i diskursen om dannelse, utvikling, læring og identitet i barnehagen. Kroppslighet kan beskrives som menneskers måte å være på i verden (Moser, 2010). Barn er både individuelle og sosiale kroppslige subjekter, der kroppsligheten har betydning både for kunnskapsbygging, psykologiske og sosiale relasjoner og kommunikasjon for barn i barnehagen. Ifølge Rammeplan for barnehagen (Kunnskapsdepartementet, 2006, 2011) kan kroppslighet forstås som en helhetlig forståelse av kroppens betydning for barn, og at kroppslighet er et fenomen på tvers av fagområdene. Målet for barnehagen vil være å skape gode pedagogiske forutsetninger for ulike aktivitetstilbud som er med på å fremme barns kroppslighet. Uterommets utforming og barnehagens beliggenhet, samt personalets satsing på og innstilling til kroppslig bevegelseslek vil være avgjørende faktorer. Personalet må tilrettelegge for og inspirere til at alle barn får en trygg og utfordrende kroppslig lek (Kunnskapsdepartementet, 2011). Mye tyder på at det er sammenheng mellom menneskers holdninger og kunnskap til et fenomen og til deres adferd (Ajzen, 2002, Ajzen & Fishbein, 1980, Fishbein & Ajzen, 1975). Personalets rolle, med tanke på deres holdninger og adferd vil sannsynlig påvirke barnas kroppslige muligheter i barnehagens uterom.

Hva kjennetegner barns erfaring og oppfatning om kroppslig bevegelseslek, og hvilke typer kroppslig lek foretrekker barn i barnehagens uterom? I følge Gibson (1977, 1979) oppfatter og fortolker barn det miljøet de befinner seg i, ut fra hva de kan gjøre i det eller med det (affordances). Et miljø med sine kvaliteter inviterer til visse typer lek (Gibson, 1979). Dette er en individuell fortolkning basert på barnets forutsetninger; størrelse, høyde, vekt, fysisk og motoriske mestring osv. Ifølge Sandseter (2009a, 2010) tiltrekkes barn av spennings og risikofylte former for lek. For barn oppleves leken i barnehagen som "skummelartig", en følelse av det artige og spennende som dominerer, samtidig som de opplever faren og frykten som utfall av en lek. Denne opplevelsen kan knyttes til kroppslig spenning, med aktivisering av sansene. I Sandseter (2010) sin avhandling oppga barna hvordan denne "skummelartige" opplevelsen føltes; noe som "kiler i magen". Barna beskrev at denne følelsen var både deilig og ubehagelig, noe som ligger i ytterkant av individuelt spenningsnivå. Sandseter forklarer at barns søken etter spenning gjennom kroppslig lek gjør at barna får erfaringer med emosjoner fra hele sitt følelsesregister, noe som gir sterke sanseopplevelser og erfaringer. Hangaard Rasmussen (1992) hevder at kroppslige leker er elementære og har en sterk tiltrekning på barn. Vestibular lek (påvirker balansenerven), bråkelek (kamp og fysisk styrke er vesentlig) og "deep play" lek (farefulle leker som medfører en viss risiko) er sentrale trekk i barns lek i følge Hangaard Rasmussen. I en undersøkelse blant personalet i barnehagen ble det oppgitt at de mest populære kroppslige aktivitetene i uterommet var kaoslek, sansestimulerende aktiviteter (surre, disse, ake, rulle osv) og lek med ball (Bjørngen, 2006). Disse beskrivelser av barns bevegelseslek kan tyde på at barn lever i en utpreget kroppslig verden, der leken har en fysisk sanselig væremåte. Buytenijk (1933) beskriver lek som en aktivitet med vekslende intensitet; en stigende spenningskurve fulgt med avspenning. Hva leketøyet eller lekekameraten gjør, virker tilbake på den lekende og utløser ny aktivitet. "Lek er altså ikke bare at en leker med noe, men også at noe leker med den lekende" (Buytendijk, 1933; 117). Hva lokker så barna til lek? Buytendijk hevder at det helt ukjente er like uegnet til lek som det fullstendig kjente. Leken foregår i muligheten og fantasiens sfære. Lekgjenstander må ligge i skjæringspunktet mellom det kjente og ukjente. Mulig er det fleksibilitet og overraskelser som kjennetegner de gjenstander som lokker til bevegelse og lek. Og hvorvidt barnehagen oppfyller disse krav til lek kan barna selv gi voksne et svar på.

Guldbrandsen, Johansson og Nilsen (2002) viser til at barns perspektiv på barnehagelivet har økende aktualitet, og er sentral forskning. I følge Borg, Kristiansen og Backe-Hansen (2008) er konklusjonen tydelig på at det vil være behov for studier som utforsker hvordan barna selv opplever det fysiske rommet inne og ute i barnehagen. Barns perspektiver, meninger og kunnskaper, og det barna erfarer vil være sentralt i å forstå mer om barns kroppslige verden og om lek i det fysiske rommet ute i barnehagen. Med dette som utgangspunkt har dette prosjektet rettet oppmerksomheten mot 5-åringene og deres kroppslige erfaringer med bevegelseslek i barnehagens uterom.

PROBLEMSTILLING

Hvilke kroppslige erfaringer har 5-åringene med bevegelseslek i barnehagens uterom?

Forsknings spørsmål:

Hvilken type bevegelseslek foretrekker 5-åringene i barnehagens uterom, og hvorfor?

Hvilke kroppslige erfaringer har barn med ulike typer bevegelseslek?

Hvordan opplever barna voksnes rolle i uterommet?

Denne undersøkelsen er en fenomenologisk reise inn i barns verden. Målet er å få barns refleksjon og erfaring med kroppslig bevegelseslek i uterommet, og på hvilken måte disse erfaringer kan bidra til å påvirke tilrettelegging for bevegelseslek. Det med tanke på både personalets rolle og miljømessige utforminger og utfordringer.

TEORI

Den fenomenologiske kropp.

Forståelse av fenomenologien som en filosofisk retning kan tolkes som at menneskets bevissthet, tanker og ord er rotfestet i kroppen i kroppens dypere lag av viten (Merleau-Ponty, 1964; Løkken, 2010). Kroppen blir betraktet som menneskets uttrykk i verden, og kan sees på som menneskelige intensjoners synlige form. Merleau-Ponty så på kroppen som erfarende, reflekterende og meningssøkende, der kroppen både er et subjekt og et objekt på en gang. Dette beskrives gjennom et sirkularitetsbegrep mellom den levde, subjektive kroppen, og den fysiske, objektive kroppen. "Vi kan være den som griper, og den som blir grepet", kroppen gir oss muligheter til å reflektere over oss selv. Gjennom sansesystemet lager kroppen skjemaer over hvordan verden er. Merleau-Ponty (1994) hevder at i samhandling med andre mennesker tilbyr vi vårt eget perspektiv på andre, samtidig som vi tilbyr vårt eget perspektiv på oss selv fra andre. En persons oppfattelse av verden kan kun sanses gjennom denne personens kropp, "verden må erfares før vi kan reflektere over den" (Duesund, 1995). Kroppen er slik den forstås av oss selv. Dette er et interessant perspektiv i å forstå barns forståelse av kroppen. Hvordan erfarer barn i barnehagen kroppslige aktiviteter og utfordringer? Og hvorvidt er barns refleksjonsnivå i å oppfatte kroppslige erfaringer? Fenomenologien tar nettopp utgangspunkt i at vår forståelse av verden er grunnet på vår kroppsinneforståelse av sine omgivelser eller sin situasjon. Merleau-Ponty (1962), forklarer i sin teori at kroppen er personlighetens subjekt, og at det er gjennom kroppen at bevisstheten tar form. Vi er å tilstede i verden gjennom kroppen, det er som kropp vi opplever og erkjenner. Fenomenologien handler om å forstå hva barnet er i sin historiske tilstedeværelse i verden her og nå. Mennesker blir betraktet som kroppssubjekter i bevegelse og samspill med omgivelsene, der persepsjon (en fortolkende sansing) er bakgrunn for våre handlinger. For et barn vil det å være i bevegelse, få

utfordre seg i lek og aktiviteter som utfordrer sansene, være en utmerket måte å lære seg selv og verden og kjenne. Denne fenomenologiske forståelse av hvordan barn lærer seg selv og verden og kjenne på, kan være et utgangspunkt for å forstå barns kroppslige behov og væremåter i barnehagen.

METODE

Kvalitativ metode

Et kvalitativt forskningsintervju søker å forstå verden sett fra intervjupersonenes perspektiv (Kvale og Brinkmann, 2010; Postholm, 2010). Kjennetegn og særmerke for kvalitative metoder er at de tar utgangspunkt i studiesubjektenes perspektiver, og noe som kan gi entydig og robust avspeiling av virkeligheten ”der ute” i verden. Alvesson og Skoldberg (2009) beskriver kvalitativ forskning som en ”reflekterende empirisk forskning”, noe som innbefatter begrepene refleksjon og tolkning. Dette prosjektets mål var å innhente 5 åringers erfaringer på fenomenet kroppslig bevegelseslek i uterommet. Ut fra prosjektets problemstilling vil en kvalitativ tilnærming være den mest hensiktsmessige forsknings metode.

Fenomenologisk perspektiv

Det eksisterer ulike tilnærminger innenfor kvalitativ metode, og ut fra prosjektets problemstilling ble det relevant å benytte fenomenologisk tilnærming. Fenomenologien har sine røtter i Husserls (1859-1938) filosofiske perspektiv, der et reflekterende selv og selvet oppdager erfaringenes grunnleggende mening og essens (Postholm, 2010). Den kunnskapen et menneske besitter blir skapt i tenkningen, og det vil eksistere et fenomen i folks bevissthet. En indre opplevelse av et fenomen, vil være påvirket av mennesket som er i situasjonen, dens erfaringsbakgrunn og verdier. Dette vil være viktig å ta med seg i tolkning fra uttalelser fra barna. I psykologisk fenomenologi står individet i fokus (Postholm, 2010). Målet i dette studiet er å gripe enkeltindividets (barnas) opplevelse og erfaringer, samtidig med hvordan erfaringen av det samme fenomenet oppleves av flere enkeltindivider. Poenget er å prøve å finne ut hva som er virkeligheten for disse 5 åringer som befinner seg i en spesiell situasjon og kontekst, i barnehagen. I følge Moustakas (1994) er hovedformålet med fenomenologisk forskning å forstå meningsfulle, konkrete relasjoner som er tilstede i en erfaring i en bestemt situasjon i en spesifikk kontekst. Og den eneste måten en forsker kan få tak i opplevelse og erfaringer til deltakerne, her barna, er å samtale, intervju med dem. I en fenomenologisk studie er intervju den eneste datainnsamlingsstrategien som kan tas i bruk (Postholm, 2010).

UTVALG

Utvalget bestod av 6 barnehager. 3 i Trondheim kommune og 3 i randkommunene utenfor Trondheim. Informantene var 36 barn, 18 gutter og 18 jenter. Det var de eldste barna (5 åringer) i barnehagen som ble intervjuet. Samtidig ble det foretatt en samtale med styrere i disse 6 barnehager for å få informasjon om barnehagens uteområde og fysisk miljømessige muligheter.

INNSAMLING AV DATA

Data ble innsamlet ved hjelp av intervju av barna, samtale med styrer i barnehagen, logg etter hvert intervju. Det ble benyttet video og lydopptak som dokumentasjon og informasjonsform. Datainnsamling foregikk ved at det ble tatt kontakt med 6 aktuelle barnehager. Kontaktpersonen (styrer eller avdelingsleder) valgte ut 6 barn fordelt likt på kjønn. Disse barna ble fordelt på 2 grupper med 3 barn i hver gruppe. Gruppeintervju er en form for kvalitativ

datainnsamling som baserer seg på utspørring av flere individer enten hver for seg eller samtidig i en formell eller uformell setting (Postholm, 2010). Fordeler med gruppeintervju av barn kan være at informantene kan hjelpe hverandre å se temaet fra flere sider. Intervjuet varte i ca 30-45 minutter, alt etter motivasjon til barna. Det ble skrevet logg etter hvert intervju. Video- opptakene ble overført til TV, der bilde og lyd av samtalen kom frem, klar for transkripsjon.

INTERVJUGUIDE

I følge Kvale og Brinkmann (2010) er intervju med barn en mulighet for å la de gi uttrykk for sine egne opplevelser og verdensoppfatninger. Det ble benyttet en strukturert intervjugaid. Dette med hovedspørsmål formet ut fra problemstillingen. Selv om intervjuene ble gjennomført strukturert, ble det innslag av ustrukturerte spørsmål med hensikt å følge opp svar og utsagn som kom fra barna. Intervjuene beveget seg langs et kontinuum fra planlagt til uplanlagt, formell og uformell intervjusituasjon. Spørreteknikken vi benyttet var åpne spørsmål. Intervjugaiden ble utformet med spørsmål som skulle belyse undersøkelsens problemstilling; *Hvilke kroppslige erfaringer har 5 åringer med bevegelseslek i barnehagens uterom?* Intervjugaiden hadde fokus på følgende spørsmål;

Hvilken type bevegelseslek foretrekker 5åringer i barnehagens uterom, og hvorfor?

- a) Liker du best å være inne eller ute i barnehagen, hvorfor?
- b) Hva liker du å gjøre når du er ute? Hvorfor?
- c) Hva synes du er morsomt i uteleken? Hvorfor?

Kroppslige erfaringer med bevegelseslek i barnehagens uterom?

- a) Hva opplever barna/hvordan føles det og klatrer, aker, er på ski, hopper (viser bilde av barn i aktiviteter)?
- b) Når synes du at du leker? Hvordan føles det å leke? Hva gjør du da?

Erfaringer om de voksne i bevegelseslek i barnehagens uterom

- a) Liker voksne å leke?
- b) Hva leker du sammen med de voksne i uterommet?
- c) Hva gjør de voksne når de er ute?

HJELPEMIDLER

Det ble benyttet bilder som metodiske hjelpemidler for igangsetting av samtale, og for å innhente barnas erfaringer om kroppslig bevegelseslek (i spørsmål d og e). Bruk av bilder ved intervju av barn kan være virkningsfullt og informativt. Som eksempel kan spørsmålsformuleringen bli mer åpen og ufarlig ved å stille spørsmål som; ”hva tror dere barna på bildet opplever og erfarer?” (bilde av barn som er i skileik, på trampoline og klatrer i trær). En slik type spørsmålsstilling ufarliggjør situasjonen ved at fokuset ledes bort fra hva barnet selv gjør, men at de heller forteller erfaringer om hva de ser hva de andre barna foretar seg på et bilde. Dette støttes ved fenomenologisk studie, der forsker er opptatt av og utforske et spesielt fenomen på en åpen og naiv måte (Postholm, 2010, s.43). Nedenfor i tabell viser bilder som ble benyttet.

ETISKE BETRAKTNINGER

Innenfor fenomenologisk studier snakker man om validitet som troverdighet på det forskeren fremstiller. Reliabilitet, pålitelighet handler om undersøkelsen er konsekvent gjennomført og stabil over tid og på tvers av forskere og metode, og at objektivitet ligger til grunn (frie for forutinntatte synspunkt). Det som er spesielt her er at informantene er barn, og man kan stille spørsmålsteget ved innholdet i informantenes/barnas utsagn. Barneintervju har gjennom historien hatt ulik status (Lindh-Munther, 1989), og det har handlet om gyldighet og troverdighet i det barna formidler. I følge Kvale (1997) kan barn være usikre informanter med tanke på at barn er i utvikling, og at de kan flykte mellom ulike perspektiver, forestillinger og tankeformer. Det er ingen tvil om at barneintervju utfordrer til etisk bevissthet, refleksjon og til kontinuerlig vurdering. utfordringer er at intervjueren kan bli ledende i sin spørsmåls -stilling, noe som påvirker påliteligheten av informasjonen fra barna. Styrken med barneintervju er at barn kan være med og korrigere våre voksenantakelser om hva som rører seg inni barna (Løkken og Søbstad, 2006). I følge Tiller, 1991a, og Tiller, 1991b, s.11-12) hevder han at ”det finnes ingen bedre ekspert på det å være 5år enn 5 åringen selv”. Det er uansett vesentlig å innta en kritisk refleksjon over sin rolle som forsker og til sine informanter.

INFORMERT SAMTYKKE

Dette prosjektet søkte NSD, Norsk Samfunnsvitenskaplige Datatjeneste, tillatelse før prosjektstart. Prosjektet tilfredstilte de krav til personvern som stiltes. Det ble utformet et brev til forsatte av barna for samtykke til om deres barn fikk lov til å delta i undersøkelsen. Barna ble så forespurt om de ville delta, det var fri deltakelse. All data ble behandlet konfidensielt. Det vil si at opplysninger og persondata ble anonymisert, og data vil bli slettet etter avsluttet prosjekt. Dette i tråd med NSD retningslinjer for personvern.

ANALYSE AV DATA

I følge Postholm (2010, s. 86) vil analyse av data si; ”*hvordan forskeren går frem på for å redusere og gjøre datamateriale mer oversiktlig og håndterlig*”. I en fenomenologisk analyse prøver forsker å klarlegge meninger, strukturer og essensen av det erfarte, opplevde fenomenet (Patton, 2002). I analyse av datamateriale ble Moustakas (1994) fremgangsmåte benyttet. Analyse av data foregikk i prosesser. Den første prosessen var selve intervjuet med deltakerne. Her fremstilles barnas erfaringer og opplevelse til fenomenet som ble undersøkt. Gjennom å lytte til det barna fortalte prøvde vi å komme til kjernen, og dermed tolke og forstå hva barna hadde erfart i henhold til fenomenet. Denne teksten kan sies å være selve landskapet i forhold til det barna beskriver de har opplevd og erfart (Postholm, 2010). Deretter gjennomførte vi transkripsjonene. Teksten ble skrevet direkte inn i datafiler, og etter hvert benyttet manuell koding ved å flytte tekster ved ”klipp og lim” inn under kategoriene. Intervjutranskripsjonene

innholdt 15 sider fra de 36 barna. Transkripsjonene ble skrevet i 12pkt skrift, halvannen linjeavstand. Intervjuene ble transkribert fra muntlig til skriftlig form, slik at analysen kunne starte. Hvert intervju ble lyttet til, samtidig ble det skriftlig dokumentert essensen i det barnet formidlet verbalt. Alle utsagna fra barna ble behandlet likeverdige, og ble tatt med inn under de ulike forskningsspørsmålene. Dette kaller Moustakas (1994) *horisontalisering*, noe som innebærer at alle utsagn i første omgang blir behandlet likeverdige. Etter all transkripsjon var gjennomført, leste vi teksten flere ganger og etter hvert begynte redigering på en slik måte at vi flyttet det barna fra de ulike barnehagene hadde sagt inn under den samme kategori. Denne prosessen som består i å samle grupper av begreper som dekker samme fenomen, kalles kategorisering (Postholm, 2010, s.88). Hver kategori ble gjennomgått for å finne meningsbærende utsagn og om det var noen felles essens i barnas oppfatninger. Hvis det var noen fellestrekk så ble dette kategorisert tematisk inn under kategoriene, slik at kategoriene fikk en meningsbærende tekst etter hvert. Neste steg i dataanalysen var å analysere og tolke utsagnene fra transkripsjonene. Både selve intervjuet og intervjuguiden ga oss en retning for hvordan analysen ville foregå. Spørsmålene vi utformet, gjorde at det foregikk tolkninger underveis, noe som gjør at analysen ble ”fremskyndet”. I følge Kvale og Brinkmann (2010) kan analysene foregå underveis i intervjuet, og også være et metodisk ideal for intervjuforskeren. Loggen vi skrev etter hvert intervju ble tatt med som en viktig del av analyseprosessen. Allerede i loggen kommer det en startende analyse fra intervjuet. Dette ved at vi får et inntrykk av hvilke erfaringer barna besitter. Et viktig steg i analysen er å utelate uttalelser som er irrelevante i forhold til emne og problemstillingen (Postholm, 2010). Gjentatte og overlappende uttalelser ble utelatt, deretter ble det samlet meningsenheter som tilsamen kan beskrive fenomenet. Med utgangspunkt i alle barnas individuelle erfaringer, uttalelser og meninger, ble det sammenfattet en beskrivende mening og essens ut fra disse erfaringer (tekstuel -strukturelt beskrevet). Ut fra en slik analyse fikk vi tak i essensen i det barnet formidler på temaet. Teori vil være med på å forme teksten, både under analyse og tolkning.

METODISK REFLEKSJON

Målet om å gripe 5 åringenes opplevelser og erfaringer gjennom intervju ble en utfordrende og lærerik prosess. Vi opplevde barna delvis tilstedeværende, men også ”flyktende” at de skiftet mellom ulike perspektiv og tilstedeværelse underveis i intervjuet. I følge Kvale (1997) kan dette være utfordrende ved barneintervju, nettopp med tanke på at barn er i utvikling, og at de kan flykte mellom ulike perspektiver, forestillinger og tankeformer. Utfordringer som forsker var og ”å innhente intervjuet”, etter at barna gjentatte ganger ledet samtalen inn på helt andre tema enn det vi som forskere ønsket å innhente informasjon om. Det førte til at vi enkelte ganger ble ledende i spørsmålsstilling. Noe vi opplevde som nødvendig med tanke på å få svar på problemstillingen. I følge Kvale og Brinkmann (2010) kan det påvirke påliteligheten av informasjonen fra barna, men samtidig hevder de at ledende spørsmål kan være en nødvendig del av spørreundersøkelsen. Dette for å teste konsistensen og reliabiliteten til barnas uttalelser, og for å avsløre selvmotsigelser. Barna hadde ulike oppfatninger og erfaringer om det samme fenomen, noe som utfordret oss ved kategorisering og meningssamlinger av uttalelser fra barna. Samtidig fikk vi hovedessensen i meningsuttalelser fra barna ved å kategorisere i hoved- og under grupper, der flertallet av erfaringer om et fenomen i samme retning ble synliggjort. Intervju i gruppe på 3 barn samtidig, ga oss positive erfaringer med tanke på at intervjuet ble mer en ”positiv samtale” enn et intervju mellom forsker og barna. Ved intervju i gruppe ble det bedre dybde og bredde angående temaet, og fokus ble ledet vekk fra enkeltbarnet, mot en gruppe. Det kan i mange tilfeller føles mer avslappende for informantene. Barna viste stor

interesse for temaet, de utfylte hverandre og ga oss respons på det de ble spurt om. Å benytte hjelpemiddel som bilder i intervju med barn viste seg å være svært virkningsfullt i å ufarliggjøre intervjusituasjonen, samtidig som det ga større interesse til fenomenet. Det støttes av Løkken og Søbstad, (2006) som hevder at hjelpemidler ved intervju kan redusere angst og spenning, gi bedre assosiasjoner, engasjement og interesse til et fenomen, noe som kan bidra til økt svartilbøyelighet. Prosjektet fikk et fenomenologisk perspektiv, dette igjennom analysen i det å forstå meningsfulle, konkrete relasjoner som er knyttet til barnas erfaringer om fenomenet erfaringer om kroppslig bevegelseslek i barnehagens uterom.

ANALYSE OG TOLKNING

ERFARINGER OM KROPPSLIG BEVEGELSESLIK I BARNEHAGENS UTEROM.

Liker du best å være inne eller ute i barnehagen, og hvorfor?

Av de 36 barna som ble intervjuet svarte flertallet av barna at de likte best å være ute. Det var noen delte oppfatninger om det, der noen oppga at de likte best å være inne. Her er noen sitat fra barnas uttalelser:

- Det er mest gøy ute, for der kan vi disse og ake,
- Det morsomste i uteleken er å skli, æ synes nesten alt er gøy!
- Det er best å være ute, for da kan vi leike oss mye mer enn inne.
- Kan også løpe, artig å løpe.
- Vi kan ikke leke "nusseleken" inne, for vi får ikke løpt inne.
- Vi gleder oss ikke til å kle på oss når vi skal ut, men glede oss til bare til å være ute.
- Jeg liker best å være ute, kan da plukke blomster.

Barna knyttet uteleken til fysisk kroppslig utfoldelse, mer enn til lek inne. Barna beskrev innelek med begrensninger særlig for kroppslig utfoldelse og stemmebruk. I uterommet var det tydelig at barna opplevde større grad av frihet til å gjøre det de selv hadde mest lyst til, og at dette så var relatert til kroppslig lek og fysisk utfoldelse, som å springe, rutsje, hoppe, rope, skrike.

Hvilken type bevegelseslek foretrekker 5 åringer i barnehagens uterom?

Barna oppga mange typer og mangfold i hva de liker å gjøre i uterommet. De uttrykte selv forskjell på aktiviteter i henhold til årstidene. Flere oppga aking og skigåing som aktiviteter om vinteren, og aktiviteter som løping, sykle, klatring, rulle, disse og plukke blomster som aktivitet på sommeren. Sitert fra barna;

- Om sommeren spiller vi fotball, vi ruller oss, og æ like å klatre.
- Vi leker butikk, vi leker all slags mulige ting.
- Vi liker å klatre, snurrer, snekkere og leker nusseleken.

Hva synes barna var morsomt med de aktiviteter de oppga, og hvorfor?

Barna begrunnet med det at aktiviteter som aking, rutsjing, skikjøring medfører kroppslig utfoldelse, bevegelse, fart og spenning. Nedenfor er det referert til noen sitat fra barna;

- Gøy å få masse vind i fjeset når vi aker. Kjennes ut som at flettene står rett ut, det artigste er å rutsje.

- Noen ganger er vi på ski, så faller vi og flirer litt, og noen ganger faller vi og skriker.
- Akebrett gir så masse fart.
- Det er kjedelig med ting som står i ro, bedre med ting vi kan styre selv.
- Morsomt å gå uten sokker og å gå uten lue, og å gå ut i t-shirt og shorts om sommeren.

Inntrykk vi fikk var at barna var gode til å sette ord på kroppslige opplevelser. Det vil si at de hadde ord for det de opplevde under de ulike fysiske aktiviteter de drev på med. Ut fra disse uttalelser kan vi tolke at aktiviteter av fysisk, sanse- motorisk karakter er attraktivt for barn. Uttalelser fra barna viser at det kommer *sanselige* opplevelser til uttrykk. Dette kan forstås i henhold til Merleau-Pontys teori (1994), om at barn lever i en kroppslig verden, og at kunnskap erverves gjennom kroppslige erfaringer. Det å plukke blomster, å gå uten sokker og lue kan tolkes som noe barna liker og gjøre, og som aktiviteter som utfordrer sansene, noe de uttrykker gode opplevelse med. Samtidig beskriver barna aktiviteter som er av fysisk art, som blant annet fart, å klatre og å snurre rundt. Dette er aktiviteter som Hangaard Rasmussen (1992) hevder er kroppslige leker og er elementære og har en sterk tiltrekning på barn. Det er hva Hangaard Rasmussen kaller vestibular lek (påvirker balansenerven), bråkelek (kamp og fysisk styrke er vesentlig) og ”deep play” lek (farefulle leker som medfører en viss risiko), noe som vi gjenkjenner i uttalelser fra barna når de selv skal beskrive hva de holder på med i uteleken. Sandseter (2009b; 2010a) hevder barn tiltrekkes av spenning og risikofylte former for lek. Det kan støttes av resultater fra dette studiet, der barna gjentatte ganger oppgir at de synes det er morsomt, og foretrekker kroppslig erfaringer som aktiverer og utfordrer spenning, som ” *det kiler i magen, det gir masse fart*”. *Det er kjedelig med ting som står i ro, bedre med ting vi kan styre selv*”. Kan dette tolkes ut fra barns biologiske, fysiske og sanselige behov for barns forståelse av verden, der sansesystemet trenger stimulans og utfordring?

Hva opplever du/hvordan føles det når du hopper på trampoline, klatrer, aker, er på ski?

Vi spurte barna videre om mer spesifikke aktiviteter, der vi benyttet bilder av barn som hopper på trampoline, klatrer og går/kjører på ski. Dette med hensikt i å skape assosiasjoner til det de ser på bildet, og om 5 åringer har evner til å gi oss en beskrivelse av kroppslige erfaringer ved å se hva disse barna foretar seg. Uttrykk som kommer fra barna når de ser bilde av barn som hopper på trampoline:

- Jeg flyr og sånn, det kiler i magen, det kjennes ut som å flyge i verdensrommet.
- Trampoline gir krefter i føttene.
- Det spretter, og jeg elsker å hoppe på trampoline, det som er artig er at det er opp og ned!
- Når jeg hopper så kiler det i magen. Hjertet mitt spretter oppi hodet, hodet dunker sånn at vi ikke dør (tar seg på hjertet)... hjertet dunker også hardt.

Resultater viser at barna hadde lett for å beskrive kroppslige erfaringer fra hvordan de opplever det å hoppe på trampoline. Det slår oss at barna benytter følelsesladede ord, som ” *jeg elsker*”, ” *jeg flyr i verdensrommet*”. Det kan tyde på at bevissthet om kropp, er gjennom at kroppen er i aktivitet. Eks å hoppe trampoline, kjennetegnes med at hjertet slår. Kroppslig fornemmelse skjer gjennom å være i aktivitet. Kunnskap om kroppen erverves gjennom barns egen aktivitet og bevegelse. Vårt inntrykk her er at barna evner godt å sette ord på den opplevde kroppen i forbindelse med ulike typer bevegelseslek. Vi legger spesielt merke til at barnas beskrivelser ikke alene dreier seg om rent ut å beskrive kroppslige opplevelse, men også at noen barn bruker

”bilder” som illustrasjon på kroppslig opplevelse: *”det kjennes ut som om vi flyg i verdensrommet!”*. Noen barn peker også på det rytmiske aspektet ved trampolineleken (rytmesanselige aspekter); *”ompa, ompa, opp og ned”*. Opplevelsen av denne leken beskrives som rytmisk gjennom repeterende kroppslige bevegelser. Disse beskrivelser kan knyttes til barnas kroppslige opplevelse og erfaring er av en fysisk art. Noe som støttes av teori til Merleau-Ponty, hvor han hevder at barns kunnskapservvervelse, erkjennelse, skjer gjennom kroppslige erfaringer, den opplevde kroppen. Resultater fra disse 5 åringers uttalelser viser tydelig at barna sitter med gode kroppslige erfaringer, og at de har erfart gjennom kroppen, noe de også klarer å uttrykke verbalt til oss.

Barna kommer med følgende utsagn når de iakttar bildet av barn som klatrer: ” Vi må bruke muskler når vi klatrer. Muskler er store klumper”. Vi må være sterke og vi må ha hender, og holde veldig godt i, så man ikke detter ned. Ja, det er muskler i kroppen”. Vi klatrer på lekeplassen. Vi blir sterk ved å spise mat. Og ved å spise sunn mat, og med korn og sånt..., og makrell”. Gjennom samtalen av bildet med barn som klatrer, knytter barna forutsetningen for å kunne klatre, til det å ha krefter i armer og bein, og at slike krefter, fysiske, på denne måten forutsettes av å ha spist sunn mat. Barna uttrykte det å måle sine krefter som noe positivt. Det å kunne klatre høyt og å bruke sine krefter.

Nedenfor er det sitat fra 5åringene når de kommenterer bildet av barn som leker i snø og på står på ski:

Snøballkrig er gøy, og å kjøre ned bakke med akebrett når det er glatt ” Hva er gøy med snø? ” å rulle i snøen, ligge i snøen og å gå på ski. Skileik er artig. Det er mest gøy å gå på ski i nedoverbakkene, da er det mest fart. da blåser nesten lua av, og jeg bruker ”racerlua” mi., ski kjennes artig ut, vi faller og vi flirer litt, noen ganger faller vi og skriker... Det er gøy å rutsje ned bakker på vinteren.

Barna gir uttrykk for at de er glade i ulike typer vinteraktiviteter, og de henviser til mange positive opplevelse og erfaringer med snø. Aktiviteter som innebærer fart, så som å rutsje/ake, kjøre nedover og bråke/boltre leker synes å være særlig populært, fengende og lystbetont. Dette støttes av undersøkelser foretatt av Hangaard Rasmussen (1992), som hevder at fysiske, sanselige kroppslige leker er tiltrekkende på barn. Ut fra barnas svar vil det være svært relevant for personalet i barnehagen og prioritere valg av aktiviteter og tilrettelegginger i uterommet som nettopp stimulerer til fysisk kroppslige leker. Antakelig vil fysisk stimulerende aktiviteter som tiltrekker barn, gi større indre motivasjon for ytterligere bevegelseslek. På en slik måte kan aktiviteter også sees i sammenheng med en nytteverdi som gir positiv helsegevinst. Det er tydelig at aktiviteter som utfordrer sansene, skaper frykt og spenning er tiltrekkende hos barn. Dette støttes av forskning foretatt av Sandseter (2010). Felles for aktivitetene barna beskrev innebar at kroppen er i ulike posisjoner, fart, spenning og utfordringer med henblikk på kroppslig styrke og balanse. Barna gav klart uttrykk for at de likte slike typer kroppslige utfordringer godt. De oppfattet aktivitetene som lystbetont, artig og fascinerende. Dette er i samsvar med Hangaard Rasmussens (1992) tenkning om at bevegelser som utfordrer vestibular sans, synes å være svært tiltrekkende for barn. Noe Sandseter (2010) forklarer ut fra barns behov for søken etter spenning, noe som gjør at barn erfarer emosjoner fra hele sitt følelsesregister, noe som gir sterke sanseopplevelser. Buytenijk (1933) beskriver at lek er en aktivitet med vekslende intensitet; en stigende spenningskurve fulgt med avspenning. Både det å hoppe, klatre, rutsje og kjøre på ski har vekslende spenningskurve. Og at disse leker foregår i muligheten og fantasiens sfære er godt beskrivende. I følge Buytenijk (1933) må

lekegjensstander ligge i skjæringspunktet mellom det kjente og ukjente. Mulig er det fleksibilitet og overraskelser som kjennetegner det å hoppe, klatre og rutsje som lokker barn til disse typer bevegelseslek.

Hva opplever du når du leker, med og i kroppen? Hvordan føles det å leke?

Når barna ble oppfordret til å beskrive kroppslige opplevelse i lek, hva de da kjente i kroppen, kom den verbale redegjørelsen lett. Det synes med dette å være lettere for barn å beskrive hva de erfarer i en bevegelse/aktivitet, enn å beskrive en kroppslig tilstand av passiv karakter, som for eksempel det å beskrive sult og metthet (Bjørgen, 2008). Det kan tyde på at bevegelsesrelaterte kroppslige opplevelser er lettere å sette ord på, enn kroppslige tilstander av passiv karakter. Dette oppfatter vi i tråd med barns karakter i å være utpreget kroppslig, sansemotorisk aktiv. Barn evner godt å sette ord på opplevelser tilknyttet noe de gjør, den opplevde kroppen. Og kanskje er dette en pekepinn på hvor barns erkjennelse finner sted, ved kroppens forbindelser med rommet, ved kroppens posisjoner i rommet. Barns erkjennelse skjer slik i følge Merleau-Ponty (1994) nettopp gjennom kroppslige erfaringer. Da er det vel heller ikke så underlig at dette også kommer til uttrykk i barnas språklige beretninger, hvor kroppslig bevegelse synes å være et nøkkelord. Fenomenologien tar utgangspunkt i vår (her barnas) forståelse av verden, grunnet vår kroppsforståelse av omgivelse og situasjon (Merleau-Ponty, 1964). Kroppen er personlighetens subjekt, og at det er gjennom kroppen at bevisstheten tar form. Vi kan forstå at barna blir betraktet som kroppssubjekter i bevegelse og samspill med omgivelsene, der persepsjon (en fortolkende sansing) er bakgrunn for deres handlinger. For et barn vil det å være i bevegelse, få kroppslige utfordringer være en utmerket måte å lære seg selv og verden og kjenne. Denne fenomenologiske forståelse av hvordan barn lærer seg selv og verden og kjenne på kan være et utgangspunkt for å forstå barns kroppslige behov og væremåter i barnehagen.

Et viktig poeng videre er barns versus voksnes oppfatning av barns lek. For barn virker leken som et mål i seg selv. Mens voksne verdsetter lekens nytteverdi, gjennom fysisk, psykisk, sosial utfordringer, der den kroppslige leken kan bidra til å fremme barns helse. Barn leker ikke med blikk for lekens nytteverdi, eller med tanke på lek som redskap for å utvikle en god fysisk, psykisk og sosial helse. Leken tiltrekker seg barnet; den sluker barnets oppmerksomhet på en hel og total måte. Leken er noe som skjer med barnet, og i denne posisjonen er barnet helt blottet for å tenke hensiktsmessighet eller intensjonalitet (Gadamer 1965, Traasdahl 1993, Steinholt 2001). Det var interessant i denne sammenheng å legge merke til at når barna ble spurt om hva som kan bidra til å utvikle krefter og en sterk kropp, så nevnte ingen av dem leken. Dette kan vi ta til inntekt for synet på lek som noe som for barn ikke har noen mening ut over verdien ved det i seg selv å leke.

Erfaringer om de voksne i bevegelseslek i barnehagens uterom

Liker voksne å leke seg? *"nei, de bare snakker når de er ute...". Ja noen leker seg litt... "Det er gøy når voksne leker sammen med oss, spesielt i fange og løpe- leker."* De fleste barna oppga at de fikk gjøre hva de selv ønsket i uterommet. Vi fikk et inntrykk av at barna opplevde de voksne lite til stede. Vi spurte barna om de voksne lekte sammen med barna, men til det svarte flertallet av barna *"nei"*. Sitat; *"nei, voksne kan ikke leke, de bare går rundt omkring og sånt"*. Noen barn oppga at enkelte voksne lekte litt sammen med barna, de kunne ake sammen og leke i sandkassen ble nevnt, men utover det hadde barna få erfaringer med de voksne i uterommet, eller hvordan de mente de voksne burde være i uterommet. Noen uttalelser fra barn kan tyde på at de liker det svært godt når voksne involverer seg og leker typiske fysiske

leker sammen med barna, slik som løpe- og fange leker. Her har vi muligens for lite grunnlag til å uttale noe entydig når det gjelder personalets involvering i uteleken sammen med barna. Sannsynligvis vil det være store individuelle variasjoner i hvor mye personalet involverer seg i barns bevegelseslek. Det pedagogiske idealet vil være et personale, et kompetent menneske, som veileder barn i sin fysisk-motoriske utvikling på ulike områder. Personalets utfordringer vil være og finner ulike metoder for tilrettelegging som stimulerer for motivasjon til bevegelseslek og fysisk aktivitet. Personalet rolle i bevegelseslek kan muligens inspirere barna til større aktivitet. I følge Ajzen og Fishbeins teori (1980) kan det være sammenheng mellom personalets holdninger til kroppslig bevegelseslek og til personalets adferd; dette til syne gjennom personalets kroppsspråk, væremåte og handlinger i barnehagens uterom. Kunnskap om barns behov i bevegelseslek kan påvirke, endre og innvirke på personalets holdninger, og dermed endre adferd til hvordan de kan motivere til kroppslig bevegelseslek. Hvordan og på hvilke måter denne innvirkningen har, er det behov for ytterligere forskning på.

KONKLUSJON

Ut fra barnas kroppslige erfaringer tyder det på at barn tiltrekkes mot fysisk- sansemotorisk bevegelseslek i barnehagens uterom. 5 åringer synes å ha god kompetanse i å beskrive kroppslige erfaringer med bevegelseslek i barnehagens uterom. Barna beskriver detaljert hvilke kroppslige erfaringer de har med ulike typer bevegelseslek, dette med sterkt og følelsesladet ord og innlevelse. Det er tydelig at barna er tilstede i verden gjennom kroppen, der de opplever og erkjenner verden gjennom kroppslige opplevelser. Fysiske bevegelsesleker som synes å være tiltrekkende på barna er sansestimulerende aktiviteter, noe som utfordrer vestibulære, kinestetiske og taktile sans. Dette kom til syne gjennom erfaringer som kiling i magen, stort fart, surre rundt, løpe, klatre og hoppe. Det er tydelig at barnas bevissthet, tanker og ord er rotfestet i kroppen, og at kroppens erfaringer gir barna muligheter til å reflektere over seg selv. Det er i samsvar med fenomenologisk teori, og dens betydning om at barn lærer seg selv og verden å kjenne gjennom kroppslige erfaringer. At fysisk lek har muligheter i seg, og ligger i fantasiens sfære mellom det kjente og ukjente kan synes å være svært tiltrekkende på barna.

En betydelig oppgave for barnehagen er å bidra til at barn får utfordret sitt behov for kroppslig fysisk lek. Hvilke pedagogiske tilnærminger og tilrettelegging i omgivelsene som blir benyttet i barnehagens uterom vil være av stor betydning for barn. Rammeplanen (2011) gir en del viktige stikkord for hva som skal vektlegges i barnehagens arbeide, men at det fortsatt er overlatt til den enkelte barnehage å utforme en pedagogikk som kan arbeide mot disse målene. Mål for barnehagen bør være å skape gode pedagogiske forutsetninger for ulike aktivitetstilbud som er med på å fremme og utfordre barns kroppslige lek.

Det synes å være sammenheng mellom menneskers holdning og kunnskap om et fenomen og deres adferd (Ajzen, 2002, Ajzen og Fishbein, 1980, 1975). Av den grunn kan utfordringer ligge i å utvikle god pedagogisk forståelse og standard som er egnet i arbeidet med å tilrettelegge tiltrekkende utfordrende kroppslig fysisk lek i barnehagens utemiljø. I hovedsak vil det kunne innebære og utvikle en barnehagekultur med rom for barns medvirkning og voksne som tilstedeværende kunnskapsformidlere gjennom en dialektisk praksis med barn. Barnehagepersonalets holdninger og kunnskap om hvordan de arbeider for å nå målene i rammeplanen knyttet til barns kroppslige erfaringer, bevegelseslek og sansemotorisk utfordring bør det rettes fokus mot. Det kan tyde på at personalets rolle i barnehagens uterom med tanke på kompetanse, holdninger og adferd, og hvordan det påvirker barns kroppslige fysiske lek kreves ytterligere forskning på.

REFERANSER

- Alvesson, M. og Skoldberg, K. (2009). *Tolkning och reflektion*. Vitenskapsfilosofi och kvalitativ metod. Andra Upplagan. Replika Press Put, Ltd, India, 2009.
- Ajzen, I. (2002). Perceived behavioural control, self-efficacy, locus of control, and the theory of planned Behaviour. *Journal of Applied Social Psychology*, 32, 665-683.
- Ajzen, I, & Fishbein, M. (1980): Understanding attitudes and predicting social behaviour. *Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall*.
- Bakhtin, M. (1981). The dialogic Imagination. M. holquist (red), Austin TX: University of Texas Press.
- Borg, E., Kristiansen, I-H., Backe-Hansen, E. (2008) *Kvalitet og innhold i norske barnehager*. En kunnskapsoversikt. Rapport nr.6/08. Oslo: NOVA
- Borg, E., Kristiansen, I. E., og Backe-Hansen, E. (2008). Kvalitet og innhold i norske barnehager: en kunnskapsoversikt. "NOVA-rapport - (2008:6) Trykt: Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring Sidetall: 100 s.
- Bjørgen, K. (2006). *Aktivitetsnivå og uteliv i barnehagen*. Barnehagen: tidsskrift for barnehagefolk. 9 (2006), nr.6, s. 3-7.
- Bjørgen, K. (2008). Intervju av 5-åringer i gruppe som forskningsmetode. Fou i praksis2007: rapport fra konferanse om praksisrettet FoU i lærerutdanningen: Trondheim, 19 og 20. april 2007. s.55-64
- Buytendijk, F. J. J. (1933): *Wesen und Sinn des Spiels. Das Spielen des Menschen und der Tiere als Erscheinungsform der Lebenstrieb*. Berlin: Kurt Wolff-Verlag
- Duesund, L. (1995). Kroppen i Spesialpedagogikken. *Kroppøving: landslaget for fysisk fostring i skolen. Nr.3/45. S.18-20, 12*.
- Fishbein, M. & Ajzen, I. (1975): *Belief, attitude, intention, and behavior: An introduction to theory And research*. Reading, MA: Addison – Wesley.
- Gadamer, H.-G. (1965). *Wahrheit und Methode*. (Andre utg.). Tübingen: J.C.B. Mohr (Paul Siebeck).
- Gibson, J. (1979). *The Ecological Approach to Visual Perception*. ISBN 0-89859-959-8. Lawrence Erlbaum Associates, Ins.
- Gibson, J. (1977). *The theory of affordances*. In R. Shaw & J. Bransford (eds.), *Perceiving, Acting and Knowing*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Gulbrandsen, L., Johansson, J-E., & Nilsen, R.D. (2002) *Forskning om barnehager*. En kunnskapsstatus. Oslo: Norges forskningsråd.
- Hangaard Rasmussen, T. (1992). *Orden og kaos. Elementære grundkræfter i leg*. Brøndby: Semi-forlaget.
- Kunnskapsdepartementet (2006). Rammeplan for barnehagen 2006. Oslo
- Kunnskapsdepartementet (2011). Rammeplan for barnehagen 2011. Oslo
- Kvale, S. (1997): *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Ad Notam, Gyldendal
- Kvale, S og Brinkmann, S. (2010). *Det kvalitative forskningsintervju*. Gyldendal Akademisk, Oslo.
- Lindh-Munther, A. (1989): *Barneinterjvun som forskningsmetod*. Uppsala universitet. Centrum for barnkunnskap

- Løkken, G. (2010). *Bevegelse er mening*. Barnas barnehage 3. Kroppslighet i barnehagen: pedagogisk arbeid med kropp, bevegelse og helse. Oslo: Gyldendal akademisk Red. Sandseter, Hagen og Moser, 2010. Kap.2. s.43-53.
- Løkken, G. og Søbstad, F.(2006): *Observasjon og intervju i barnehagen*. 3. utgave. Universitetsforlaget. Oslo
- Merleau-Ponty, Maurice. (1994). *Kroppens fenomenologi*. Dansk utg. Det lille Forlag, Fredriksberg 1994.
- Merleau-Ponty, Maurice. (1964). *The primacy of perception*. Chicago: Northwestern University Press.
- Merleau-Ponty, Maurice. (1962). *The Phenomenology of Perception*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Moser, T. (2009). Kropp og bevegelse i barnehagen. *Kroppsoving*, 59 (1), 12-17.
- Moser, T.(2010). *Barns kroppslighet som del av barnehagens helhetlige dannelsesoppdrag*. Kroppslighet i barnehagen: pedagogisk arbeid med kropp, bevegelse og helse. Oslo: Gyldendal akademisk. Red. Sandseter, Hagen og Moser, 2010. Kap.1. s.22-40
- Moustakas, C. (1994). *Phenomenological Research Methods*. Thousand Oaks, California; Sage Publications.
- Patton, M.Q. (2002). *Qualitative Research & Evaluation Methods* (3rd ed.). Thousand Oaks, California: Sage Publications.
- Postholm, M. B. (2010). Kvalitativ metode. En innføring med fokus på fenomenologi etnografi og kasusstudie. 2 utgave. Universitetsforlaget AS, Oslo
- Sandseter, E.B.H. (2009a). Affordances for risky play in preschool – the importance of features in the play environment. *Early Childhood Education Journal*, 36, 439-446.
- Sandseter, E.B.H. (2010). *Scaryfunny: a qualitative study of risky play among preschool children*. Doktorgradavhandling, NTNU, 2010:69. Trondheim: Norwegian University of Science and Technology, Faculty of Social Science and Technology Management, Department of Psychology
- Sandseter, E.B.H., Hagen, T.L., Moser, T. (red) (2010). Kroppslighet i barnehagen: pedagogisk arbeid med kropp, bevegelse og helse. Oslo: Gyldendal akademisk
- Steinsholt, K. (2001). Kunst og lek hos Hans –Georg Gadamer. *Nordisk pedagogikk; 2001:1. s. 30-48*
- Tiller, P.O. (1991a): Forskningens gjenstand som objekt. Om etikk, validitet og verdivalg. *I tidsskriftet BARN, Nr. 4/1991*
- Tiller, P.O. (1991b): ”Studium av barnekulturens vilkår: Barnet som informant”. I: Selmer-Olsen, I. (red.): *Barns kultur i et humanistisk og estetisk perspektiv*. Rapport fra en forskerkonferanse i Bergen, 8.-10.nov.1991. Rapport nr. 28. Norsk senter for barneforskning
- Traasdahl, E (1993): « Barns tekstproduksjon i lek»; «du store min, det blir jo fullt av hottifnotter». Trondheim, 1993. Hovedoppgave i førskoleped. Klass: q155.413